

VANDA

Bevarande av naturens
mångfald i Vanda

© Vantaan kaupunki
© Vanda stad

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Bevarandet av den biologiska mångfalden i Vanda	4
Lokal medverkan för att uppnå 2010-målet att hejda utarmningen av den biologiska mångfalden.	
Vanda stad, Finland	5
Vanda stad är Finlands fjärde största stad	5
Den biologiska mångfalden i Vanda	5
Projekt 1. Kommunal generalplan som verktyg vid bevarandet av naturens mångfald på lokalnivå	6
Beskrivning av projektet	6
Projektets mål i förhållande till den biologiska mångfalden	7
Genomförda åtgärder	8
Resultaten som har uppnåtts	9
Uppföljning	9
Erfarenheter	9
Projekt 2. Förnyandet av Vanda stads principer för skogsvård	10
Beskrivning av projektet	10
Projektets mål i förhållande till den biologiska mångfalden	11
Genomförda åtgärder	12
Resultaten som har uppnåtts	12
Uppföljning	12
Erfarenheter	12
Projekt 3. Utveckling av natur- och rekreation sområdet Petikko med beaktande av naturens mångfald	13
Beskrivning av projektet	13
Projektets mål i förhållande till den biologiska mångfalden	13
Genomförda åtgärder	14
Resultaten som har uppnåtts	15
Uppföljning	15
Erfarenheter	15

Bevarandet av den biologiska mångfalden i Vanda

Biologisk mångfald är villkoret för allt liv. Utrotningen av arter och miljöns utarmning är reella fakta som lett till att man särskilt under 2000-talet har skridit till mer kraftfulla motåtgärder än någonsin tidigare. I Johannesburg utfäste världens länder sig år 2002 att i väsentlig grad bromsa upp utarm-

ningen av den biologiska mångfalden fram till år 2010. Året innan uppställde Europeiska unionen ett ännu tuffare mål för sig: att hejda utarmningen av den biologiska mångfalden före år 2010.

Även i det miljösamarbete som bedrivs mellan de nordiska länderna är ett centralt mål att stoppa utarmningen av biodiversiteten före år 2010. Detta mål har också inskrivits i Nordiska ministerrådets åtgärdsprogram för miljö-samarbetet åren 2009–2012.

I denna broschyr beskrivs tre Vandaprojekt för att värna om den biologiska mångfalden. Projekten är en del av ett treårigt projekt under Nordiska ministerrådets ledning, med kommuner från Norge, Sverige, Danmark, Island och Färöarna som deltagare. Utöver Vanda representeras Finland av Borgå stad. Projekten har som mål att ta fram konkreta åtgärder och goda exempel på verksamhet på lokal nivå för att stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden.

Projektet avslutades vid utgången av år 2009, och resultaten från det framgångsrika projektet presenteras 2010. FN har utlyst 2010 som internationellt temaår för biologisk mångfald. En skugga över temaåret kastas av vetenskapen om att man inte lyckats stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden på överenskommet vis, men arbetet fortsätter. För den period som följer på temaåret uppgörs en strategisk plan för att effektivisera åtgärderna, vilken inkluderar målen för att trygga mångfalden i naturen samt vilka metoder som används för att mäta framgång på detta område. Den internationella konventionen om biologisk mångfald är avsedd att bli undertecknad i oktober 2010 i Nagoya, Japan.

Mer om Nordiska ministerrådets projekt: <http://www.dirnat.no/2010-malet>

© Vantaan kaupunki
© Vanda stad

Lokal medverkan för att uppnå 2010-målet att hejda utarmningen av den biologiska mångfalden. Vanda stad, Finland

Vanda stad är Finlands fjärde största stad

Invånare (1.1.2010)	197 636
Total areal, km ²	240
Vatten areal, km ²	2
Skog areal, km ²	90
Åker areal, km ²	50
Befolkningskoncentration, invånare/km ²	813

Den biologiska mångfalden i Vanda

I Vanda är naturen nära och det finns rikligt med grönområden. Den biologiska mångfalden är på många sätt en resurs som stöder stadens tillväxt och utveckling, den inverkar på trivseln inom bostads- och arbetsplatsområdena och invånarnas möjlighet till fritidssysselsättningar. Den biologiska mångfalden spelar också en viktig roll som uppväxtmiljö för barnen och när det gäller att skapa ett livslångt förhållande till naturen.

Vandas stora grönområden med sina skogar och åar representerar en varierande och rik sydfinländsk kustnära natur. Huvuddragen i stadens landskapsstruktur utgörs av berg- och moränåsar och ådalar med lerjordar mellan åsarna. Typiska element i Vandas landskap är skogar och stora odlingsområden som delas itu av Vanda å med biflöden.

I Vanda hittar man exempel på de flesta av södra Finlands mest framträdande naturtyper. Växtgeografiskt sett ligger Vanda vid den norra gränsen av ekens utbredningsområde. Den hemiborealiska zonen, d.v.s ekzonen, täcker Finlands sydligaste kustområden och den södra skärgården, och den sydborealiska zonen d.v.s barskogsregion sträcker sig till Insjöfinland och Bottniska vikens kust.

Hassellund. © Jarmo Honkanen

Projekt 1. Kommunal generalplan som verktyg vid bevarandet av naturens mångfald på lokalnivå

Beskrivning av projektet

Vanda stad har långa traditioner då det gäller generalplanering och befrämjandet av naturvård. Den första generalplanen godkändes år 1983 och en stor naturinventering gjordes år 1981. I samband med generalplanen 1992 gjordes omfattande och mångsidiga inventeringar av såväl natur- som miljödata. Generalplanen 1992 utgjorde basen för Natura 2000-reserveringar i Vanda.

I den nya generalplanen (2007) har naturinventeringarna ytterligare kompletterats. Projektet presenterar hur Vanda stad har utnyttjat den kommunala planerings- monopolen för befrämjandet av naturvård och biologisk mångfald på lokal nivå.

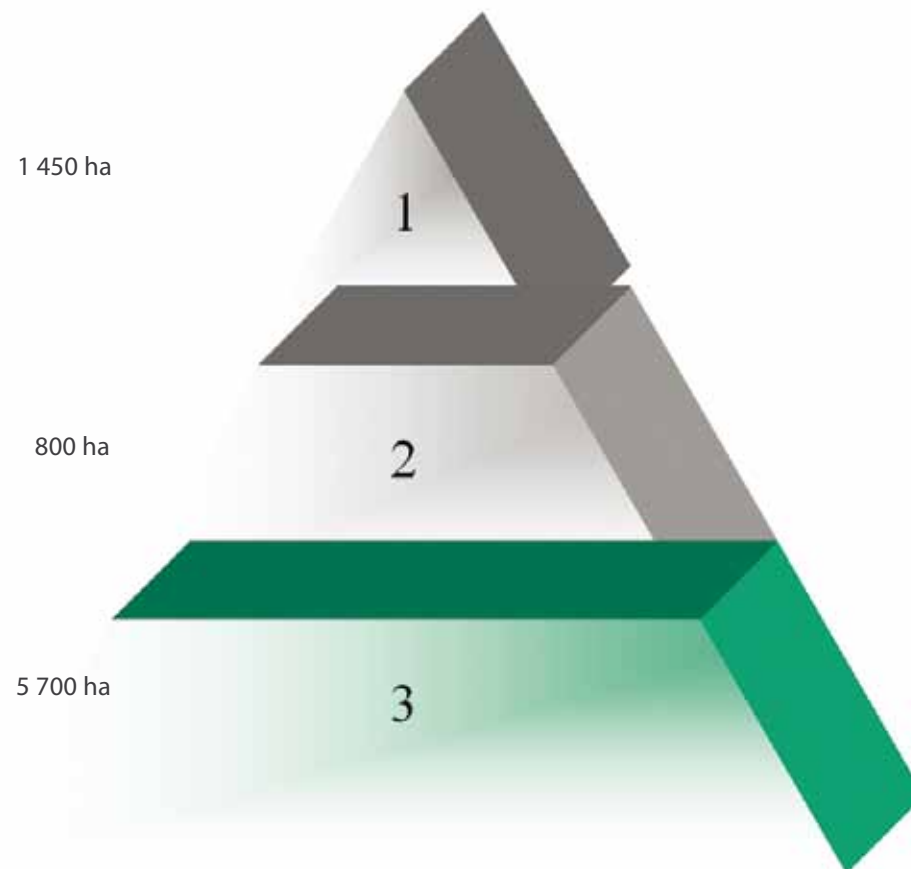
Projektets mål i förhållande till den biologiska mångfalden

Generalplanen 1992 och dess naturskyddsreserveringar utgörde basen för arbetet med bevaring av naturens mångfald i förslaget till generalplan 2007. Därtill har en systematisk naturinventering pågått åren 1995 – 2007. Artkarteringar som gjorts är bl.a. växter (1980-1990 och 2000-talet, 2004), fåglar (1990-talet, 2000, 2003, 2004), fladdermöss (2001-2003), flygekorre (2002,2005), trädsvampar (2005), fjärilar och andra insekter (2004, 2005). Andra karteringar är: fredade naturskyddsobjekt i Vanda (2006) och kartläggning av små vattendrag i Vanda (2009) Därtill har bl.a. följande regionala utredningar utnyttjats; Nylands läns värdefulla kulturlandskap (2000), Ekologiska nätverk i Nyland (2001), Värdefulla bergsområden i Nyland (2004) och Vidsträckta sammanhängande skogsområden (2007).

Förutom reserveringarna för naturskyddsområde i generalplanen, innehåller planen ett nytt element, nämligen en generalplane betäckning kallad "Luo". Det är fråga om vanligtvis små områden, som är värdefulla pga. sin biotop, artförekomster eller andra naturvärden. Dessa områden förekommer ofta i grönstrukturen, vid idrottsparker eller andra allmänna områden, där de binder samman separata naturområden med varandra. Planebetäckningen "Luo" betyder att området skall skötas med beaktandet av naturens mångfald.

Arbetet med naturens mångfald (Luo) baserar sig på bearbetning av tidigare inventeringsdata samt fältstudier av biologen Anna Ojala (2005).

Tryggandet av naturens mångfald i Vanda baserar sig på tre nivåer, dels utgör naturskyddsområden kärnan med sina 1 450 ha naturskyddsområden. Därtill kommer "Luo" på ca 800 ha som kompletterar naturskyddsområden i den allt tätare stadsstrukturen. Slutligen har vi de övriga grönområden på 5 700 ha som innehåller såväl små närparker, strand zoner vid åar och bäckar som stora idrottsparker. På Luo-områden strävar man att koordinera olika aktiva markanvändningar med skyddsvärden.

- 1 = Naturskyddsområden
- 2 = LUO -områden
- 3 = Övriga grönområden

Kärnan för Vandas arbete med den biologiska mångfalden är naturskyddsområden och de stora övriga grönområden, som tillsammans med "Luo"-områden bildar ekologiska grönstrukturer.

Resultaten som har uppnåtts

Fredningen av naturskyddsområden samt vård och skötsel av dessa utgör en viktig del av det lokala arbetet med bevarandet av naturens mångfald. År 1990 var ca 15 ha av Vandas värdefulla natur fredat enligt naturskyddslagen. I slutet av år 2008 var motsvarande areal ca 865 ha. Av de fredade områden är 95 % kommunägda. Målet är att ca 6 % av Vandas totala areal skall fredas som värdefull natur.

I november 2007 har Vanda dessutom via markbyten med finska staten överfört ca 250 ha i generalplanen reserverade naturskyddsområden till Forststryrelsen för bildandet av den planerade nationalparken ”Sibbo storskog”. Det är fråga om ett totalt ca 1 800 ha stort skogsområde, som är beläget på tre skilda kommuners område. Storskogens område i Vanda är ca 300 ha, varav största delen byttes med staten. Tack vare Vandas naturinventeringar, har Sibbo storskogs nationalparksplaner utvidgats.

Uppföljning

Uppföljningen av generalplanens förverkligande har börjat. Förekomsten av Luo-områden har lett till att åtgärder på dessa områden alltid kräver konsultation med miljökontoret.

Den godkända generalplanen (kommuneplan) innehåller i stort sätt de viktigaste naturskyddsområden i Vanda. Efter en intensiv period av naturinventeringar åren 1981-2005 har ett viktigt skede av naturvårdsarbetet blivit färdig i Vanda.

Det följande skedet är att göra upp skötsel- och användningsplaner för naturskyddsområden samt reservera resurser för förverkligandet av dessa planer under 2010-2014.

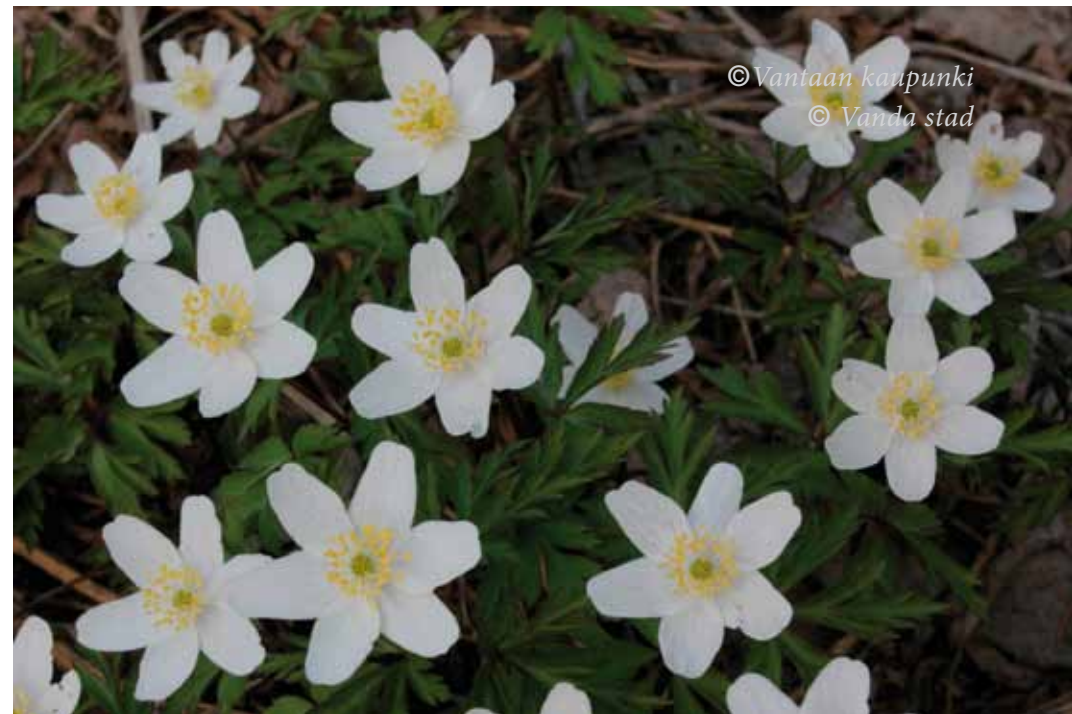
Erfarenheter

Trots att Vanda är Finlands fjärde största stad med ca 195 000 invånare och har Finlands största internationella flygstation, har staden lyckats väl i sitt arbete med bevarandet av biologisk mångfald.

Ett systematiskt arbete med naturinventeringar, där även lokala naturvårdsföreningar och biologer har deltagit, har haft en stor betydelse.

Samarbetet med stadens övriga expertis, framförallt stadsplaneringen har varit fruktbart. De politiska beslutsfattarna har till stor del godkänt naturskyddsreservationer och arbetet med den biologiska mångfalden. Samtidigt med generalplaneringen har Vanda köpt en stor del av naturreservationerna, men även privat mark har fredats.

I de nordiska länderna har kommunen en stark ställning då det gäller markanvändning. Vandas modell, där man med markändvänningsplaner byggt upp ett ekologiskt nätverk samt värnat om den biologiska mångfalden är ett fungerande arbetssätt.

Projekt 2. Förnyandet av Vanda stads principer för skogsvård

Beskrivning av projektet

I Vanda finns det cirka 9 000 hektar skog, dvs. omkring en tredjedel av Vandas hela areal. Vanda stad äger och sköter 3 700 hektar av dessa skogar. De största enhetliga skogsområdena är belägna i Vandas västra och östra delar samt i norr vid gränsen till grankommunen Tusby. Förhärskande skogstyper är grandominerad skog av blåbärstyp och skog av harsyra-blåbärstyp. Karga moar finns huvudsakligen på bergens grönområden samt på åsarna.

Av skogsmarkens areal är andelen lundar och lundartade skogar stor. I synnerhet i utkanten av odlingsområdena i södra Vanda förekommer ställvis stora, lummiga lundområden. Dessa lundar, som ofta växer på lerjord och är rätt så plana eller består av svagt sluttande slänter, är lämningar av större lundskogar som röjts för odling.

Målet för skogsskötseln av Vanda stads skogar för åren 2007–2017 har fastställts i Principer för skogsskötsel. Enligt principerna är Vanda stads skogar rekreationsområden med så stor biodiversitet som möjligt. Skogsvårdens fyra allmänna principer är:

1. Naturens mångfald

Målet för all skogsvård är skydda skogarnas livskraft och diversitet. Miniminivån för skyddet av mångfalden definieras av skogslagen, naturskyddslagen och kriterierna för Finlands skogs certifiering. Vid vården av stadens skogar överskrids miniminivån.

2. Miljövänlig teknik

3. Landskapsvård

Vid skogsvården beaktas såväl när- som fjärrlandskapet.

4. Trygga skogar

Projektets mål i förhållande till den biologiska mångfalden

I samband med skötseln av stadens skogar tar man i beaktande att den biologiska mångfalden bevaras och man värnar om skogarnas livskraft. Skötseln av skogarna planeras och utförs som övergripande helheter. Målet med skötseln är att gradvis återställa skogarna så långt det går i naturtillstånd, dock utan att försäkra problem för rekreativ bruket i skogarna.

I de skogar som Vanda stad äger finns c. 34 ha (20 objekt) med sådana värdefulla livsmiljöer, i enlighet med skogslagen, som är viktiga för den biologiska mångfalden. Närmare hälften av dessa livsmiljöer är i Vanda källor, bäckar eller små träsk. Resten består av olika slags berg och steniga ställen. Dessutom innehåller de livsmiljöer som motsvarar skogslagen en brunmosse och ett lundområde.

I Vanda finns det också naturtyper bestående av skog som är fridlysta enligt naturvårdslagen, dessa utgör 27 hektar (10 objekt). Största delen av dessa skogar är bestånd med ädelträd och hassellundar, däribland finns dessutom ett klibbalskärr. Alla Vanda stads skogsområden har ännu inte kartlagts. Därför känner man inte ännu exakt till alla värdefulla livsmiljöer och naturtyper och fler nya områden som är värdefulla för den biologiska mångfalden lär hittas i framtiden.

Enligt skogsvårdsplaner skall den biologiska mångfalden i de skogar som staden äger öka till exempel genom att man bevarar gamla skogar, randområden, bäckar, små våtmarker och övriga platser som bidrar till en ökad mångfald. Dessutom bevaras livsmiljöer för nationellt och regionalt hotade eller regionalt sällsynta arter. Murkna träd är mycket viktiga för skogsnaturens mångfald och man strävar också efter att öka mängden av murket trä. Det vill säga att gamla solitära träd, högstubbar, andra murkna träd, hålträd och markträd samt enstaka vindfällen bevaras som grönområden i de planlagda skogarna.

Skogområde i Petikko. © Miljöcentralen i Vanda stad

Genomförda åtgärder

Vanda stads skogsvårdsplaner för de kommunägda skogsmarkerna förnyades enligt de nya principerna 2006-2009 för följande tioårsperiod 2008-2017. Fältarbetet började år 2006 och fortsatte sommaren 2007. Under år 2007 färdigställdes sex regionala förslag till skogsvårdsplaner, representerande hela Vanda. En biolog har deltagit i fältarbetet, då man fastsällt område som är värdefulla för naturens mångfald. På dessa områden har inte föreslagits skogsvårdsåtgärder.

Planeringsutkasterna presenterades för kommuninvånarna runt om i staden. Under år 2008 -2009 behandlades planeringsutkasterna i Vanda stads nämnder, även miljönämnden.

Resultaten som har uppnåtts

Skogsvårdsplaner har godkänts av stadsfullmäktige. Åtgärdsstillstånd som kommunens miljökontor ger har beviljats för tre av sex regionala skogsvårdsplaner. Skogsvårdsplanerna styr stadens skogsvård även om de inte har godkänts av miljönämnden.

Uppföljning

Innan Vanda stads enhet för grönområden inleder skogsvårdsåtgärder måste man meddela nästa hyggesperiods åtgärder till miljökontoret. Detta beror på den långa tillståndspanen.

Erfarenheter

Principerna för Vanda stads skogsskötsel och skogsvårdsplaner utarbetades i gott samarbete mellan stadens olika experter. Dessutom hade man representanter för den lokala naturvårdsföreningen med i arbetsgruppen. Intresserade kommunbor hade även möjlighet att kommentera principer för skogsskötseln.

Projekt 3. Utveckling av natur- och rekreationssområdet Petikko med beaktande av naturens mångfald

Beskrivning av projektet

Petikko-området är ett i västra Vanda beläget enhetligt, i det närmaste obebyggt skogsdominerat grönområde, som är ca 1 700 ha stort. Petikko-området är populärt och används såväl sommar- som vintertid av invånarna. För att utveckla området tillsattes en arbetsgrupp år 2006. I gruppen arbetade experter från kommunens olika sektorer. Arbetsgruppens uppgift var att planera området som helhet, koordinera användandet av de kommunägda naturskydds- och rekreatiomsområden samt främja förverkligandet av planer. På området finns också 10 föreningar, som idkar hobbyverksamheter, såsom hundskolning, pilskytte och flygning med modellflygplan. Arbetsgruppens förslag till skötselplan blev färdig 31.12.2008.

Projektets mål i förhållande till den biologiska mångfalden

Petikko område är en viktig del av det grönbälte som går runt Helsingfors. Över hälften av Vanda stads naturskyddsområden ligger i Petikko samt en stor del av generalplanens Luo-områden. Området är mycket populärt som rekreatiomsområde. Tanken är att ge kommuninvånare en god bild av naturen och rekreatiomsmöjligheter i Petikko.

Genomförda åtgärder

Arbetsgruppen träffades regelbundet år 2006-2008 (16 gånger) för samtal och diskussion kring utveckling av Petikko. Gruppen gjorde en studieresa till Skogstyrelsens rekreatiomsområde Teijo sydvästra Finland. Invånare hade möjlighet att bekanta sig med planerna och påverka utvecklingsplanerna vid diskussionstillfällena. Landskapsarkitekt Katariina Rautio var anställd år 2007 för att främja arbetsgruppens uppgift. Hon gjorde en grundläggande utredning av området.

Då det nordiska projektet ”Lokal medverknin g för å stanse tap av biologisk mangfold” besökte Finland i september 2008, presenterades Petikko-området för projektkommunerna.

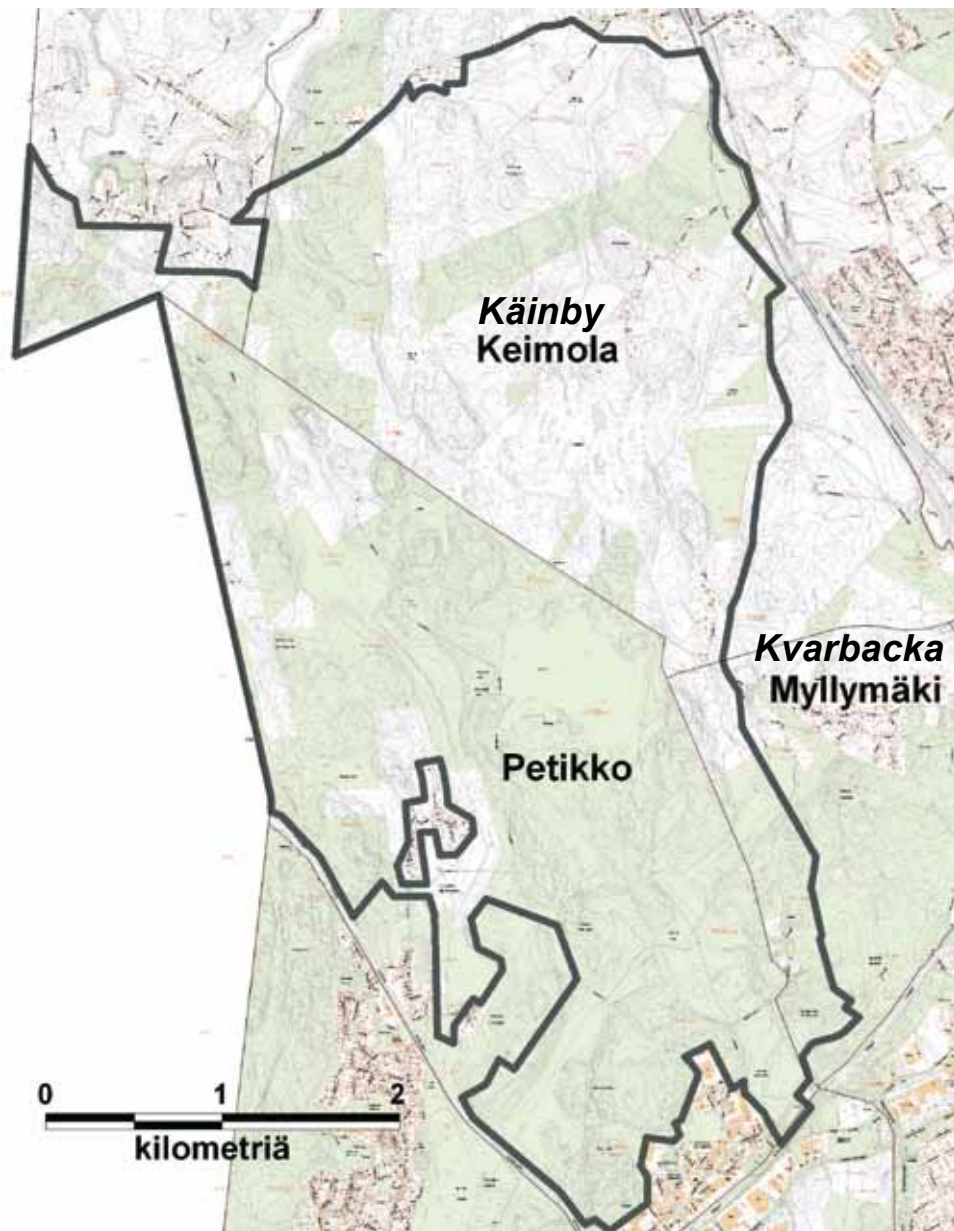

© Jaakko Vähämäki

I slutrapporten arbetsgruppen föreslog en mängd med åtgärder för att utveckla området;

- * komplementtering av friluftleder och stigar, även skidspår och ridrutter,
- * ny enhetlig infoskyltning och övrig guidning på området,
- * två nya parkeringsplatser byggs, därtill ombyggs huvudparkeringen till ”Porten till Petikko”,
- * förbättring av rast- och konditionsplatser samt övernattningsområden skall göras,
- * uppgörande av skötsel- och användningsplaner med beaktande av naturens mångfald på naturskyddsområden, åker-, skogs- samt myrmarker,
- * utveckling av områdets små vattendrag och våtmarker med beaktning av naturens mångfald,
- * planer för Långmossens jordtipp (+ 70 m över marken) efter stängningen 2014, varma syd- och västsluttningar reserverade för terrängcykling, naturliga växtbiotoper skapas,
- * koordinering av områdets hobby- och företagsverksamhet med natur- och rekreatiomsintressen,
- * effektivisering av områdets tillsyn då det gäller nedskräpning och körförbudet med motorfordon,
- * förbättrad info via internet om områdets service samt utreda möjlighet att öppna en naturskola,

Rapporten var på remissrundan våren 2009 och behandlades i miljönämnden och i stadsstyrelsen 2009. Rapporten godkändes utan ändringar.

*Planeringsområdet i Petikko, det gröna området ägs av kommunen.
På det vita området vid Kainby är en golfbana. © Miljöcentralen i Vanda stad*

Resultaten som har uppnåtts

Mottagandet har varit positivt bland invånarna, grannkommunen, av statliga miljömyndigheter och NGO. Budgetreserveringar görs och åtgärderna skall utföras under åren 2010-2014.

Detaljplaner för huvudparkeringsplatsen ”Porten till Petikko” är färdiga. Byggandet börjar år 2010.

Övervakning av otillåten terrängkörning har lett till resultat och körningen i områden har minskat. Samarbetet med polisen och Vanda idrottskansli har varit gott

Uppföljning

På hösten 2009 tillsattes en ny uppföljningsgrupp som sammankallas två gånger per år. Arbetstid för denna grupp är 2010-2014. Arbetsgruppens viktigaste uppgift är att säkerställa förverkligandet av de godkända planerna så att området utvecklas till ett mångsidigt och fungerande naturrekreationsområde.

Erfarenheter

Utvecklandet av Petikko stora naturskydds- och rekreationsområde, där det finns många aktörer med olika intressen, är en krävande uppgift. En arbetsgrupp med experter som representerar olika sektorer och som diskuterat med aktörerna på området samt hört lokalbefolkningens åsikter, har lyckats skapa en helhetsbild av de åtgärder som är behövs för områdets utveckling.

Vantaa

Vantaan kaupunki / Ympäristökeskus
Miljöcentralen i Vanda stad
Pakkalankuja 5 / Backasgränden 5
FIN-01510 Vantaa
C6: 2010

